

BÜLTEN

19 Ağustos 2022 2022/18

Anonim Şirketlerde Compliance (Uyum)

1. Compliance (Uyum) Nedir ?

Compliance kelimesi, “riayet etmek, uyum göstermek, razı olmak” anlamlarına gelen İngilizce “to comply” fiilinden türemiştir. *Compliance*’ın kelime anlamı “rıza, uyum, uygunluk” anlamlarına gelmektedir.

Yeni bir kavram olan ve ağırlıklı olarak şirketler hukukuna ilişkin doktrinde yer alan *Compliance* kavramının “hukuk kurallarına uygun hareket etme”, “uygunluk denetimi” şeklinde Türkçeye çevrildiği görülmektedir.

Bu kavram, yasal açıdan yapılması gerekenlerin karşılandığı, hukuk kurallarına genel anlamda riayet edildiği anlamını taşımaktadır. Diğer taraftan *Compliance*, yalnızca hukuka uygun davranma anlamını değil, “hukuka uygun hareket edilmesini sağlama ve gözetme” anlamını da taşımaktadır. Kısaca *Compliance* şirketin gerçekleştirdiği işler için önemli ve bağlayıcı olan tüm hukuk ve davranış kurallarına fiilen uyulması ve uyulup uyulmadığının denetlenmesi anlamlarına gelmektedir.

Elbette şirket tüzel kişiliği açısından hukuk kurallarına uygunluk ancak şirket organlarının ve yetki ve görevlerin delege edildiği gerçek kişilerin hukuk kurallarına uymalarına bağlıdır. Bu da şirketlerin içeride kurdukları denetim sistemi sayesinde, gerçekleştirilen eylemlerin hukuka uygun olması ile sağlanmaktadır.

2. Compliance’in Yararları

Compliance aracılığı ile şirketler, iç ve dış ilişkilerinde hukuk kurallarına uygun davranmakta, hukuka aykırılıkların engellenmesini, mevcut hukuka aykırılıkların ve sorumluların tespitini sağlamaktadır. *Compliance* sayesinde şirketler organların ve çalışanlarının hukuka uygun davranmasını gözeterek hukuki ve cezai sorumluluğu en aza indirmekte ve maddi kayıpların ve itibar kaybının önüne geçmektedir.

Hukuk kurallarına riayet eden şirketlerde itibar kaybı daha az olduğundan şirket çalışanlarının artan motivasyonuna bağlı olarak şirketin diğer şirketlerle rekabet etme potansiyeli artmakta ve kazancı çoğalmaktadır.

Ayrıca *Compliance* kavramını benimsemiş şirketlerin müşteri ve yatırımcılarla ilişkisi güçlenmekte, bunların şirket ile ticari ilişkiye girmesi teşvik edilmektedir.

3. Türk Hukukunda Compliance

Türk Ticaret Kanununda veya sair yasal düzenlemelerde *Compliance*’a ilişkin açık bir düzenleme mevcut değildir. Ancak Türk Hukukunda şirketler kamu denetimi ve TTK uyarınca şirket yöneticilerine yüklenen özen ve yönetim sorumluluğu aracılığıyla denetlenmektedir. Ayrıca, şirketlerin bir kısmının kuruluşu, tebliğ yayınlatabilmesi, feshi, yönetmelik gereği bazı işlemleri Ticaret Bakanlığı’nın iznine tabi kılınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu uyarınca, şirketi yönetmekle görevli kişiler görevlerini yerine getirirken tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etmek ve verdikleri kararların şirketin kar elde etmesine yarayacak şekilde ve şirket için risk doğuracak hususları bertaraf edecek nitelikte olmasına ve suç teşkil etmemesine dikkat etmelidirler.

Tüm bunlara bakıldığında *Compliance* kavramının yönetim fiilinin içinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Yönetim kurulu, verdiği talimatlarla yönetim hakkını kullanırken aynı zamanda şirket menfaatlerini ve üçüncü kişilerin haklarını da gözetmelidir.

Bu anlamda şirketin ticari temsilcilerinin seçiminde, atama ve görevden almada, genel kurul kararlarının yürütülmesinde, talimatlara uyulup uyulmadığının üst gözetiminde, esas sözleşmede, iç yönergede ve yazılı talimatlarda uygunluk denetiminin yapılması hem risklerin erken tespit edilebilmesi hem de *Compliance*'in amacına uygun kullanılabilmesi için önem arz etmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar kapsamında şirket içinde *Compliance*'i sağlama görevinin yönetim kurulunda olduğu kabul edilebilir. Zira, Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca yönetim kurulu tarafından i) şirketin karşı karşıya kalabileceği riskler hususunda bilgi sahibi olunması, ii) risk analizi sonrası şirketin faaliyetleri ve yapısı göz önüne alınarak şirket için uygun *Compliance* sisteminin belirlenmesi, iii) oluşturulan *Compliance* sisteminin şirketin amaçları doğrultusunda şirket işleyişine entegre edilmesi gerekmektedir.

4. *Compliance* Kurallarına Aykırılığın Sonuçları

Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin şirket esas sözleşmesi veya kanundan kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal ettikleri takdirde şirkete, pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları doğmaktadır.

Yönetim kurulu üyelerinin *Compliance*'a aykırılık nedeniyle hukuki sorumluluklarının doğabilmesi için öncelikle bir zararın (uyum riskinin) meydana gelmesi gerekmektedir. *Compliance*'a aykırılıkta şirketin uğradığı zararın kapsamına, *Compliance*'a aykırılık sonucu şirketin üçüncü kişilere tazminat ödemesi, sözleşmelerin feshi, şirket itibarının zedelenmesi, borsada değer kaybetmesi gibi hususlar girmektedir.

Sayılan zararlar yönetim kurulu üyelerinin hukuka aykırı davranışları nedeniyle oluşmalıdır. Hukuka aykırılık hem yönetim kurulu üyelerinin kasıtlı eylemlerinden hem de ihmallerinden kaynaklanabilmektedir. Bir diğer anlatımla, yukarıda açıklandığı üzere özen yükümlülüğüne veya gözetim yükümlülüğüne aykırılık yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunun doğmasına sebebiyet vermektedir.

5. Değerlendirme

Şirketler hukukunda *Compliance*, şirketin organları ve çalışanları ile bir bütün olarak hukuka uyulmasını ve şirket içi günlük faaliyetlerinde yasal düzenlemelere riayet edilmesini sağlayan bir düzenlemedir. *Compliance* sayesinde oluşacak hukuka aykırılıklar nedeniyle şirketin malvarlığında veya itibarında azalma meydana gelmesi veya suç teşkil eden bir eylemin gerçekleşmesi engellenmektedir. Kanun kapsamında yönetim kuruluna yüklenen üst düzeyde yönetim ve gözetim yükümlülüğü *Compliance* yükümlülüğünün temelini oluşturmakta olup, *Compliance* risklerinin meydana gelmesi halinde yönetim kurulunun hukuki ve cezai sorumluluğu doğmaktadır.

